

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?

Kyllä / En. Jos ette, kuvailkaa mahdolliset muutostarpeet.

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvailkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

-

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi [Toimenpide-ehdotukset: 1 (jokaisen oikeus), 2 (kasvatus- ja opetustoimijoiden yhteistyö), 4 (alueellinen saavutettavuus), 5 (varmistetaan kasvavat resurssit) ja 11 (tietoperusta).]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Suomen musiikkineuvosto näkee kulttuurin jokaisenoikeutena ja toimii omalta osaltaan musiikkioikeuksien toteutumisen edistämiseksi ja niiden puolestapuhujana. Keskeistä toiminnassa on koko musiikin ekosysteemin, niin ammattilaisten kuin harrastajienkin sekä kaikkien ikäryhmien näkökulmien esiintuominen ja toimintaedellytyksistä ja tulevaisuuskestävästä perustasta huolehtiminen.

Musiikkineuvosto välittää tietoa päättäjien suuntaan ja pyrkii tällä tavoin edistämään musiikkielämän monimuotoisuutta ja saavutettavuutta esimerkiksi musiikkikasvatuksen, -koulutuksen ja musiikin harrastamisen parissa. Musiikkineuvosto edesauttaa musiikkielämän eri osa-alueiden välistä keskustelua ja siten ekosysteemin kattavan ymmärryksen muodostumista.

Huomautamme, että toimenpiteiden toteutukseen liittyvässä kaaviossa (s. 22) eri toimijoiden väliset roolit eivät ole välttämättä niin tarkkarajaisia kuin värikooditus antaa ymmärtää. Esimerkiksi kulttuurintekijät eivät itse pysty varmistamaan korvausta teostensa hyödyntämisestä tai sosiaaliturvajärjestelmän toimivuutta, vaan vastuu asioiden korjaamisesta on poliittisilla toimijoilla.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Suomen musiikkineuvosto pitää Kulttuuripoliittisen selontekoluonnoksen visiota melko onnistuneena sekä toimenpide-ehdotuksia tervetulleina. Iloitsemme siitä, että esillä on meille tärkeitä teemoja, kuten kulttuuri jokaisenoikeutena ja kulttuurin tekijöiden ja sisältöjen merkitys. Erinomaista on myös, että kulttuurin itseisarvo näkyy selontekoluonnoksessa: ”Tarvitsemme taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ymmärtääksemme mistä tulemme, missä olemme ja kuvitellaksemme tulevaisuuden, johon haluamme päästä.” Positiivisina seikkoina pidämme esimerkiksi julkisen vallan roolia kulttuurin tukijana, levittäjänä ja arvoketjun osana. Samoin pyrkimys varmistaa kulttuuripolitiikalla, että kaikki osapuolet saavat arvoa ja hyötyä kulttuurin tuotannosta ja kulutuksesta on kannatettava. Julkisen rahoituksen välttämättömyys kulttuurin saavutettavuuden sekä monimuotoisuuden turvaamisessa tunnustetaan. Lisäksi selontekoluonnoksessa on huomioitu lapset ja nuoret sekä eri väestöryhmät, tekijät ja tekijänoikeudet, mutta koulutuksen näkökulma ei tule tyydyttävästi esiin.

Hyvin laadituista toimenpidekokonaisuuksista päädyimme priorisoimaan kohtaa 3.1., koska se kattaa Suomen musiikkineuvoston näkökulmasta kokonaisvaltaisimmin oleellisimmiksi katsomiamme teemoja. Sen lisäksi priorisoisimme muista kokonaisuuksista seuraavia toimenpide-ehdotuksia:

3.2. Epätavallisiin työsuhteisiin liittyvien ongelmien korjaamista ja alueellisen, paikallisen ja kielellisen saatavuuden edistämistä.

3.3. Sivistyksellisten oikeuksien vahvistamista.

3.5. Eri väestöryhmien osallisuuden lisäämistä, nuoris-, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten taide- ja kulttuurialan tuntemuksen ja sen hyödyntämisen lisäämistä sekä yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Lisäisimme kulttuuri- ja liikuntaetuuksien piiriin kuoro- ja orkesteriyhdistysten jäsenmaksujen hyväksymisen, koska jäsenmaksut korvaavat yhdistyksissä usein osallistumismaksut (ks. s. 28).

3.6. Kulttuurisen kestävyden ja kulttuurihyvinvoinnin teemoja.

3.7. Tämän kokonaisuuden toimenpide-ehdotuksia kannattamme kokonaisuudessaan.

Selontekoluonnoksessa on kuitenkin kolme piirrettä, joihin suhtaudumme kriittisemmin. Ensinnäkin kaupallisuus ja kuluttajuus näkökulmina korostuvat sen sijaan, että huomioitaisiin tasapainoisesti väestön aito osallisuus kulttuuriin. Toisekseen kulttuuriin liittyvien taitojen, osaamisen ja koulutusjatkumon merkitys on jäänyt liian vähäiselle huomiolle, lähes näkymättömiin. Ja kolmanneksen taiteen ja kulttuurin mieltäminen lähinnä vallanpitäjien yleisesti hyväksytyä kehityssuuntaa myötäilevänä voimana voi muodostaa uhan taiteen vapaudelle.

Ensinnäkin on tervetullutta, että kulttuurielämää tarkastellaan myös elinkeinopoliittisesta näkökulmasta, ei vähiten siksi, että alalla on mahdollisuus olla keskeisessä roolissa kestävän kasvun luomisessa. Yrittämiseen ja kaupalliseen kulttuuritoimintaan liittyvät näkökulmat korostuvat kuitenkin selontekoluonnoksessa liikaa muiden kustannuksella. Esimerkiksi ei-ammattimaisen väestöosan osallisuus kulttuuriin nähdään kapeasti, useimmissa kohdissa pelkän kulttuurituotteiden tai -palveluiden kuluttamisen kautta. Samoin yleisön rooli ja aikuisten harrastaminen jäävät passiiviseksi ja kuluttajamaiseksi, vaikka harrastaminen on aktiivista toimintaa ja keino osallistua kulttuuriin. Lisäksi digitalisaatioon liittyvien asioiden rinnalla olisi syytä painottaa myös sosiaalisten kohtaamisten, yhteisöllisyyden ja kädentaitojen merkitystä. Toisin sanoen tulevaisuuskestävä perustasta huolehtiminen edellyttää kuluttamisnäkökulman ohella huomion suuntaamista myös muille mekanismeille, joiden ansioista väestön kaikilla ikäryhmillä olisi mahdollisuus kulttuuriin niin aktiivisina toimijoina kuin sen kuluttajina ja tuottajinakin.

Toisekseen taidon merkityksen tulisi näkyä tiedon rinnalla Kulttuuriperintö ja tieto -kohdassa (s. 12). Kulttuurin arvoketjusta (s. 12) puuttuu kokonaan taito, vaikka taidolla ja sen välittämisellä on oleellinen rooli esimerkiksi musiikissa. Taidon merkityksen ymmärtäminen on keskeistä myös siksi, jotta voidaan hahmottaa, millaisessa vuorovaikutuksessa koulutuskenttä ja harrastustoiminta ovat keskenään kulttuurielämässä. Arvoketjussa tulisikin näkyvä monipuolisesti koko musiikin ekosysteemi ja vuorovaikutus ammattilaisista harrastajiin sekä molempien rooli kulttuuria yhteiskuntaan tuottavina tahoina.

Koulutusjatkumon merkitys tulisi huomioida selonteossa, sillä musiikillisten taitojen kehittäminen vaatii pitkäjänteistä työtä aina lapsuuden harrastamisesta alkaen. Uusien ammattilaisten ja kukoistavan kulttuurielämän mahdollistamiseksi on taattava koulutusjatkumon riittävä saavutettavuus ja koulutuksen sisältöjen moninaisuus. Selontekoluonnoksessa taidealan koulutuksessa korostuu nyt yrittäjyyden rooli, mutta työelämässä tarvitaan monenlaisia taitoja ja erilaisia ammatillisia profiileita. Vaikka selontekoluonnoksessa tekijänoikeudet on huomioitu hyvin, niin koulutussektorin näkökulmaa, kuten raportointikäytäntöjen sujuvuutta, ei ole tuotu riittävästi esiin. Ehdotamme, että koulutuspoliittista selontekoa tarkastellaan yhtenä oleellisena kulttuuripoliittisen selonteon poikkisektorillisista ulottuvuuksista.

Jo olemassa olevista toimenpide-ehdotuksista kannatamme tietopohjan vahvistamista ja ehdotamme tekijöiden hyvinvointiin liittyvää lisäystä. Tietopohjan vahvistamiseksi ja kulttuuripolitiikan kehittämiseksi tarvitaan musiikkialan kattavaa tilastointia – siksi tilastotietojen keruuseen on syytä panostaa, ei lopettaa tilastointia. Tarvetta kattavammalle tilastotiedolle kuvastaa selontekoluonnoksen tietolaatikko (s. 15), joka sisältää lähinnä pistemäisiä esimerkkejä alasta eikä anna riittävästi kokonaiskuvaa. On hyvä, että selontekoluonnoksessa on kiinnitetty huomio tekijöiden hyvinvointiin ja että selontekoluonnos antaa realistisen käsityksen alan todellisuudesta, kuten sirpaleisesta toimeentulosta sekä alttiudesta häirinnälle altistavista valtarakenteista. Tätä taustaa vasten ehdotamme konkreettiseksi toimenpiteeksi ja freelance-kentän oikeusturvan parantamiseksi sellaisen toimielimen perustamista, mistä alan epäkohtiin olisi mahdollista saada apua. Tämä olisi erittäin tarpeellinen lisä kohdan 3.2. toimenpide-ehdotuksiin. (Vrt. maininta (s.26) kulttuuripoliittisen selonteon toteutumista valvovan toimielimen perustamiseksi.)

Rahoitukseen liittyvien uudistusten osalta olisi tärkeää, että taataan pysyväisluonteinen rahoitus ja että uudistusten osalta luodaan rakenteita, joita on mahdollista toteuttaa ilman mittavaa työpanosta. Lisäksi on kiinnitettävä huomio siirtymien tukemiseen ja toisaalta taas olemassa olevien rahoitusrakenteiden säilyttämiseen. Selonteossa tulisi näkyä selkeämmin se, että erilaisten luonnoksessa mainittujen uusien yhteistyömallien ja toimintatapojen edistäminen tarkoittaa myös sitä, että valtion puolelta tuetaan aktiivisesti kehitystyötä, jota valtio eri toimijoilta toivoo.

Lopuksi nostamme esiin kysymyksen kulttuurin arvon mittaamisesta: ”Kulttuuripolitiikka pyrkii mahdollistamaan kulttuurin arvoketjun toiminnan tavalla, joka tuottaa mahdollisimman paljon yhteiskunnallista arvoa”. Toivomme laajaa kansalaiskeskustelua siitä, mitä kulttuurin yhteiskunnallisella arvolla tarkoitetaan ja miten se määritellään. Selontekoluonnoksessa puhutaan myös ”kulttuurin tuottaman arvon maksimoimisesta”. Jos kulttuurin arvoa mitataan välillisten mittareiden avulla, vain kvantitatiivisesti, saattaa vääristyä, millaiselle kulttuurille on tilaa. Siksi peräänkuulutamme myös keskustelua, millainen on toteutettavan kulttuuripolitiikan vaikutus kulttuurin laadulliseen kehittymiseen. Kaikki eivät välttämättä tavoittele kvantitatiivisesti mitattavissa olevia asioita, mikä on myös otettava huomioon.

Hovi Minna
Finnish Music Council Association ry